

ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΣΗΜΕΙΩΘΕΙ

Η εξέλιξη του αγροτικού πληθυσμού

Το 2007, για πρώτη φορά ο αριθμός των Ελλήνων γεωργών και κτηνοτρόφων έπεσε κάτω από το όριο των 500.000 ατόμων, αντιπροσωπεύοντας πλέον λιγότερο από το 11% του συνόλου των απασχολούμενων στη χώρα.

Συγκεκριμένα 19.100 αγρότες εγκατέλειψαν πέρυσι, με τον ένα ή άλλο τρόπο, την αγροτική δραστηριότητα, μειώνοντας κατά 3,7% τον συνολικό αριθμό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (εξαιρουμένων των αλιέων) μειώθηκε στα 496.700 άτομα, έναντι 515.800 ατόμων την ίδια χρονική περίοδο του 2006 και 531.400 ατόμων την αντίστοιχη χρονική περίοδο του 2005.

Μέσα σε μια δεκαετία (1998-2007) ο ενεργός αγροτικός πληθυσμός της χώρας μας μειώθηκε, κατά 30%, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, καθώς 213.500 άτομα εγκατέλειψαν την αγροτική δραστηριότητα.

Η ραγδαία αυτή συρρίκνωση του αγροτικού πληθυσμού είχε ως αποτέλεσμα οι δραστηριοποιούμενοι στον πρωτογενή τομέα να αντιπροσωπεύουν τώρα το 10,9% του συνόλου των απασχολούμενων στη χώρα, ενώ μια δεκαετία πριν, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν της τάξης του 17,5%.

Η εφαρμογή της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) με τα ατομικά δικαιώματα και την αποσύνδεσή τους από την παραγωγή αλλά και ο αρκετά γηρασμένος αγροτικός πληθυσμός (το 55% των αγροτών είναι ηλικίας μεγαλύτερης των 55 ετών), φαίνεται ότι είναι οι κύριες αιτίες οι οποίες επιτάχυναν το ρυθμό εξόδου από τον αγροτικό τομέα.

Επιδείνωση του ισοζυγίου αγροτικών προϊόντων

Επιδείνωση παρουσίασε το 2007 σε σχέση με το 2006, το ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων (εξαγωγές μείον εισαγωγές). Το έλλειμμα από 2.089 εκ. € το 2006 έφθασε τα 2.486 εκ. € το 2007, παρουσίασε δηλαδή μια αύξηση της τάξης του 19%. Αυτό προκύπτει διότι οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 191 εκ.€, δηλαδή παρουσίασαν μία ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 8,2%, αλλά οι εισαγωγές αυξήθηκαν πολύ περισσότερο, παρουσίασαν δηλαδή μία ποσοστιαία αύξηση της τάξης του 13,3% (αυξήθηκαν κατά 588 εκ.€).

Όλα τα παραπάνω στοιχεία μαρτυρούν την μείωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας η οποία είναι συνέπεια της αποεπένδυσης στον αγροτικό τομέα και της εγκατάλειψης του αγροτικού επαγγέλματος.

Το Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος (Ο.Κ.Ε.). Αποτελεί έκφραση της βούλησης όλων των κοινωνικών δυνάμεων που εκπροσωπούνται στην Ο.Κ.Ε. για αποφασιστική παρέμβαση σε σχέση με τις μεταρρυθμιστικές πολιτικές με επίκεντρο τις δράσεις που εξυπηρετούν τους στόχους της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε το site του Παρατηρητηρίου: www.okeobservatory.gr

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ:

Δρ. Αφροδίτη Μακρυγιάννη, Επιστημονική Συνεργάτης Ο.Κ.Ε.

Παρατηρητήριο Πολιτικών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Αμβρ. Φραντζή 9, 117 43, Αθήνα

Τηλ.: 210 9249510-12, Fax: 210 9249515

www.oke-esc.eu, e-mail: scad3@oke-esc.eu, ipr@oke-esc.eu

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τεύχος Νο 4, Δεκέμβριος 2008

ΠΑΡΑΤΗΡΟΥΜΕ

Διαβάστε επίσης:

- Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
- Ο ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΚΑΠ
- ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΑΤΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
- ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΓΡΟΤΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ
- ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ: Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑ

Τα τελευταία χρόνια, ο αγροτικός τομέας βρίσκεται σε μία συνεχή πορεία συρρίκνωσης με το ποσοστό συμμετοχής του στο ΑΕΠ να περιορίζεται στο 3,2%. Κατά τη διάρκεια της περυσινής χρονιάς άλλοι 19 χιλιάδες αγρότες εγκατέλειψαν, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, την αγροτική δραστηριότητα, μειώνοντας κατά 3,7% τους απασχολούμενους στον πρωτογενή τομέα. Στα προαναφερόμενα προστίθενται η εκτίναξη στα ύψη του ελλείμματος του εμπορικού αγροτικού ισοζυγίου, το άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ τιμών παραγωγού και καταναλωτή και η μεγάλη εξάρτηση του αγροτικού εισοδήματος από τις κοινοτικές επιδοτήσεις.

Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα, το γεωργικό εισόδημα εμφανίζεται σημαντικά μειωμένο, καθώς το κόστος παραγωγής αυξάνεται (πετρέλαιο, λιπάσματα, φυτοφάρμακα κ.α.) και οι τιμές παραγωγού στα σημαντικότερα αγροτικά προϊόντα είναι κατά πολύ μικρότερες. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις τα προϊόντα μένουν απούλητα στα χέρια των παραγωγών, αφού οι έμποροι είναι απρόθυμοι στην απορρόφησή τους. Πιο

συγκεκριμένα, στο βαμβάκι έχουμε μείωση της τιμής πώλησης κατά 40% σε σχέση με πέρυσι, στο λάδι και τις βρώσιμες ελιές η μείωση ξεπερνά το 50%, η ίδια μείωση παρουσιάζεται και στα δημητριακά (σιτάρι καλαμπόκι), όπου παρατηρείται απροθυμία απορρόφησης από την πλευρά των εμπόρων. Στα κτηνοτροφικά προϊόντα (γάλα, κρέας) η κατάσταση είναι εξίσου απογοητευτική. Αφενός, οι τιμές παραγωγού για το γάλα είναι μικρότερες από τις περυσινές και αφετέρου οι έμποροι αρνούνται σε πολλές περιπτώσεις να απορροφήσουν τις διαθέσιμες ποσότητες καλύπτοντας τη ζήτηση με εισαγόμενο φθηνότερο γάλα.

Αποτέλεσμα του σοβαρού προβλήματος, που υπάρχει στο κύκλωμα διάθεσης-διακίνησης των αγροτικών προϊόντων, αλλά και των ανύπαρκτων ελέγχων από την πλευρά της πολιτείας, είναι και το ότι ο Έλληνας καταναλωτής αγοράζει λευκό τυρί που δεν παράγεται από αιγοπρόβειο γάλα, αλλά από εισαγόμενο αγελαδινό ή σκόνη γάλακτος, πληρώνοντάς το όμως ως φέτα, όπως επίσης και εισαγόμενο αρνί ή μοσχάρι πληρώνοντάς το ως ελληνικό.

Αν σε όλα αυτά, προσθέσουμε και τα μόνιμα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας όπως, την έλλειψη γεωργικής γης (πάνω από το 50% της γεωργικής γης βρίσκεται σε μη αγρότες), το τεράστιο πρόβλημα άρδευσης, τον μικρό και πολυτεμαχισμένο κλήρο, τις χαμηλές παροχές κοινωνικής ασφάλισης των αγροτών, τότε εύκολα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η αγροτική μας οικονομία βρίσκεται στην **ΩΡΑ ΜΗΔΕΝ**.

Προς ένα βιώσιμο αγροτικό τομέα

Στο σημερινό δυσμενές πλαίσιο για τον ελληνικό αγροτικό τομέα, χρειάζεται επανεξέταση του συνόλου της ελληνικής αγροτικής πολιτικής. Δράσεις όπως:

- η άμεση οικονομική στήριξη των αγροτών και κτηνοτρόφων, λόγω απώλειας εισοδήματος εξαιτίας των χαμηλών τιμών κατά την τρέχουσα περίοδο,
- το πάγωμα των αγροτικών χρεών για τρία χρόνια άτοκα και ευνοϊκές ρυθμίσεις δεκαετίας,
- η μείωση του ΦΠΑ για τους αγρότες για πάγιες επενδύσεις και η αύξηση του συντελεστή επιστροφής του ΦΠΑ από το 7% στο 15%,
- η κατάργηση του ειδικού τέλους ακίνητης περιουσίας στον, κατά κύριο επάγγελμα, αγρότη και κτηνοτρόφο,
- η επιστροφή του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης πετρελαίου κίνησης στο 4% επί ακαθαρίστων εσόδων,

- η πολιτική γης και νερού,
  - η σύγχρονη κοινωνική ασφάλιση,
  - η ενίσχυση των νέων αγροτών και των καινοτόμων επενδύσεων,
  - η εξυγίανση του κυκλώματος διακίνησης γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και η αντιμετώπιση των ολιγοπωλιακών καταστάσεων που εμφανίζονται στην αγορά,
  - η εντατικοποίηση των ελέγχων για την πιστοποίηση της ποιότητας και την αποφυγή των "ελληνοποιήσεων" στα αγροτικά προϊόντα,
  - η δημιουργία φορέων στήριξης και ενημέρωσης των αγροτών σε κάθε τους βήμα,
  - η αναβάθμιση της αγροτικής εκπαίδευσης αλλά και της αγροτικής έρευνας,
- μπορεί και πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα, πριν είναι πολύ αργά.**

Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μεταπολεμικά η αποτυχία της Ελλάδας να μετασχηματιστεί σε βιομηχανική οικονομία συγκράτησε μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού στην ελληνική ύπαιθρο και πολύ υψηλό ποσοστό του εργατικού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα. Την τελευταία εικοσαετία, η παγκοσμιοποίηση, η άρση των περιορισμών και των δασμών στο διεθνές εμπόριο και η εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) άλλαξαν σημαντικά τις συνθήκες, δημιουργώντας μεγάλες δυσκολίες στη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα.

Βασικά χαρακτηριστικά

Σήμερα, η συμμετοχή του αγροτικού τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ έχει περιοριστεί στο 3,2%. Το 70% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής αφορά στη φυτική παραγωγή και το υπόλοιπο 30% την ζωική παραγωγή, με αυξητική τάση για την τελευταία.

Σύμφωνα με την αρμόδια Επίτροπο για θέματα γεωργίας, κατά το χρονικό διάστημα 1997-2007, το γεωργικό εισόδημα στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 25%, αντίθετα με τον αντίστοιχο μέσο όρο για την ΕΕ-27, ο οποίος παρουσιάζει σταθερή αυξητική τάση (5%).

Το χαμηλό επίπεδο και η περαιτέρω συρρίκνωση του αγροτικού εισοδήματος συντελεί στην μείωση του αγροτικού πληθυσμού, και κυρίως στην χαμηλή συμμετοχή των νέων στις αγροτικές δραστηριότητες. Οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα και με βάση τα στοιχεία του 2007 αποτελούν μόλις το 11% του εργατικού δυναμικού της χώρας, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των απασχολούμενων αγροτών είναι μεγάλης ηλικίας.

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις από την άλλη πλευρά, στην πλειονότητά τους, δεν ευνοούν την εκτατικοποιημένη παραγωγή, καθώς είναι μικρού μεγέθους και πολυτεμαχισμένες.

Η ηλικιακή διάρθρωση του αγροτικού πληθυσμού, καθώς και τα χαρακτηριστικά του αγροτικού κλήρου αποτελούν σημαντικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας και κτηνοτροφίας και συντελούν στην αδυναμία του κλάδου να υιοθετήσει νέες μορφές παραγωγής, πιστοποίησης και τυποποίησης των προϊόντων του. Στα συγκεκριμένα προβλήματα θα πρέπει να προστεθούν η έλλειψη θεσμών στήριξης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης των αγροτών, καθώς και η χαμηλή χρηματοδοτική στήριξη των

δραστηριοποιούμενων στον κλάδο. Επιπλέον προσκόμματα στη βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα αποτελούν:

- α) οι ασφυκτικές ποσοτώσεις στην παραγωγή προϊόντων σύμφωνα με την ΚΑΠ,
- β) η έλλειψη επαρκών αρδευόμενων εκτάσεων, πρόβλημα που γίνεται εντονότερο από την ανομβρία και την έλλειψη των αναγκαίων έργων άρδευσης,
- γ) η συνεχής αύξηση του κόστους παραγωγής (πετρέλαιο, λιπάσματα, φυτοφάρμακα κ.α.) και
- δ) η μείωση της εμπορικής τιμής των αγροτικών προϊόντων, με αποτέλεσμα τη διαχρονική αύξηση της αξίας των αγροτικών επιδοτήσεων ως ποσοστό στο αγροτικό εισόδημα.

Προτεραιότητες και προτάσεις

Η μακροχρόνια διατήρηση των προαναφερόμενων προβλημάτων και η αδυναμία αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού του αγροτικού τομέα καθιστούν φανερή την έλλειψη συγκροτημένης και ολοκληρωμένης αγροτικής πολιτικής. Απαιτείται ριζική αναθεώρηση των προτεραιοτήτων και των στόχων πολιτικής προκειμένου ο ελληνικός αγροτικός τομέας να μπορέσει να επιβιώσει και να ανταπεξέλθει στους περιορισμούς της ΚΑΠ και τις πρόσθετες δυσκολίες από την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου των αγροτικών προϊόντων.

Στη βάση της αειφορίας, η αγροτική παραγωγή οφείλει να προσανατολιστεί στην προσφορά ποιοτικών προϊόντων, η παραγωγή των οποίων βασίζεται στη διατήρηση και ανανέωση των φυσικών πόρων. Τα ελληνικά προϊόντα πρέπει να αντέξουν στο διεθνή ανταγωνισμό και να δοθεί έμφαση στα τοπικά χαρακτηριστικά τους που μπορούν να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία.

Για να συμβεί αυτό είναι αναγκαίο επομένως, οι πολιτικές στήριξης της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα να εγκαταλείψουν τη λογική της επιχορήγησης μεμονωμένων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, που αφορούν σε ένα περιορισμένο αριθμό αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Αντίθετα, χρειάζεται να ενισχυθεί η χρηματοδότηση εκείνων των αγροτών και ιδιαίτερα των νέων, οι οποίοι στρέφονται στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και υιοθετούν καινοτόμες τεχνολογίες και μεθόδους παραγωγής.

Απαιτείται επίσης, η κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση

1. Επισημαίνεται ότι σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το 2007, το μερίδιο των επιδοτήσεων στο γεωργικό εισόδημα στην Ελλάδα ήταν 39%, σημειώνοντας αύξηση κατά 12% σε σύγκριση με το 1996.

των αγροτών, η ενίσχυση των αγροτικών υποδομών, η περαιτέρω ανάπτυξη της αγροτικής έρευνας και η δημιουργία δομών στήριξης και πληροφόρησης που μπορούν να προσφέρουν λύσεις για όλα τα στάδια της αλυσίδας παραγωγής, από την καλλιέργεια ως την πώληση των προϊόντων στη διεθνή αγορά.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του Ε.Π. "Α.Α.-Αλέξανδρος Μπαλατατζής" 2007-2013, κρίνεται απαραίτητο να αυξηθούν τα ποσά που έχουν προϋπολογισθεί για τα μέτρα των Νέων Αγροτών και των Σχεδίων Βελτίωσης, τα οποία σήμερα είναι ανεπαρκή, ιδιαίτερα αν συνυπολογισθεί ότι μέρος των δαπανών θα καλύψουν

υποχρεώσεις του Γ'ΚΠΣ. Επίσης, θα πρέπει να υπάρξει πρόβλεψη για την έρευνα και κυρίως τους τρόπους σύνδεσής της με τις πραγματικές ανάγκες του αγροδιατροφικού τομέα, καθώς και να αποσαφηνισθεί το πλαίσιο των επιδοτήσεων των βιολογικών προϊόντων. Τέλος, επιβάλλεται να αντιμετωπισθούν οι αδυναμίες που διαπιστώθηκαν κατά τη διάρκεια του Γ'ΚΠΣ, όπως για παράδειγμα οι πολύ μεγάλες καθυστερήσεις στην έγκριση και την πληρωμή των επιδοτήσεων, που οδήγησαν σε απαξίωση τις επενδύσεις και σε απογοήτευση τους παραγωγούς.

Ο ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ψήφισε στις 20 Νοεμβρίου 2008 στο πλαίσιο του αποκαλούμενου Διαγνωστικού Ελέγχου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) τα ακόλουθα μέτρα:

1. Περιορισμός πληρωμών: Συμφωνήθηκε ότι το όριο πληρωμών ανά γεωργική εκμετάλλευση θα είναι 100€ το ελάχιστο και 400€ το μέγιστο και η ελάχιστη έκταση τα 4 στρέμματα και η μέγιστη τα 10 στρέμματα (αναμένεται απόφαση του κράτους-μέλους).

2. Εθνικό απόθεμα: Αποφασίστηκε η διεύρυνση των δράσεων προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις (κλιματική αλλαγή, πράσινη ενέργεια κλπ).

3. Ημερομηνία πληρωμών: Παραμένουν ως έχουν, δηλαδή από 1/12 έως 30/6, με την προϋπόθεση ότι θα έχουν ολοκληρωθεί οι έλεγχοι.

4. Ειδικό παράρτημα: Η απόφαση είναι να εφαρμόζεται προαιρετικά από τα κράτη-μέλη, οριζόντια, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν νέες δράσεις σε τομείς όπως η κτηνοτροφία (αιγοπρόβειο, βόειο, γαλακτοκομικά), το ρύζι, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η αντιμετώπιση της λειψυδρίας, η βιοποικιλότητα, η κλιματική αλλαγή κτλ.

5. Μεταφορά κονδυλίων από τις άμεσες ενισχύσεις στην αγροτική ανάπτυξη: Η συνολική αύξηση της διαφοροποίησης κατά 5% κατανέμεται σε τέσσερα βήματα, με έναρξη το 2009 ως εξής: 7% το 2009, 8% το 2010, 9% το 2011, 10% το 2012. Οι πόροι που θα προκύψουν από τη ρύθμιση αυτή θα χρησιμοποιηθούν κατά αποκλειστικότητα για την αντιμετώπιση νέων προκλήσεων, όπως οι κλιματικές αλλαγές, η διαχείριση υδάτων κλπ.

6. Ενισχύσεις καπνοπαραγωγών: Αποφασίστηκε ότι ποσό που φθάνει το 50% του συνόλου της ενίσχυσης

(αφαιρουμένων των κρατήσεων), θα καταβάλλεται σε όλους τους καπνοπαραγωγούς, έως και το 2013. Μέρος του υπολοίπου θα χορηγείται μετά από την κατάθεση επιχειρηματικού σχεδίου από τους καπνοπαραγωγούς το οποίο θα εγκριθεί μετά από ένα χρόνο και η πληρωμή θα ξεκινήσει από το Δεκέμβριο του 2011.

7. Στήριξη νέων γεωργών: Αυξάνεται το όριο στήριξης εγκατάστασης νέων γεωργών από 55.000€ σε 70.000€ (αναμένεται απόφαση του κράτους - μέλους).

8. Γαλακτοκομικές ποσοτώσεις: Αυξάνονται οι γαλακτοκομικές ποσοτώσεις κατά 1% ετησίως για την περίοδο 2009-2013 και μετά απελευθερώνονται.

9. Ποσοστό χρηματοδότησης επενδύσεων: Το ποσοστό χρηματοδότησης (κοινοτική και δημόσια δαπάνη) για επενδύσεις, σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η διαχείριση των υδάτων και η βιοποικιλότητα, αυξάνεται από 75% σε 85% για τις περιοχές σύγκλισης (Κρήτη, Πελοπόννησος, Δυτική Ελλάδα, Ιόνια Νησιά, Ήπειρος, Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Θεσσαλία, Βόρειο Αιγαίο) και από 50% σε 75% για τις υπόλοιπες περιοχές (Στερεά Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο, Αττική, Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία).

Οι απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Διαγνωστικός Έλεγχος αποσκοπεί στον περαιτέρω εκσυγχρονισμό της ΚΑΠ, την απλοποίηση και την κωδικοποίησή της, καθώς και την άρση των περιορισμών που εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν οι αγρότες. Τα προαναφερόμενα ψηφισθέντα μέτρα, σύμφωνα με την Ε.Ε., θα επιτρέψουν στους αγρότες

να ανταποκριθούν στα μηνύματα της αγοράς, στο μέγιστο δυνατό βαθμό, και θα καταστήσουν δυνατή τη πληρέστερη διαχείριση των νέων προκλήσεων και ευκαιριών από την ευρωπαϊκή γεωργία.

Οι επιπτώσεις στον ελληνικό αγροτικό τομέα

Όπως είναι εμφανές με τα ψηφισθέντα μέτρα καταργείται η αγρανάπαυση, αυξάνονται σταδιακά οι ποσοστώςεις γάλακτος πριν την κατάργησή τους το 2015, και μειώνονται οι παρεμβάσεις στην αγορά. Οι επιπτώσεις στην ελληνική γεωργία, μπορεί να συνοψισθούν στα εξής:

- Με την κατάργηση των ποσοστώσεων γάλακτος από το 2015 και μετά, οδεύουμε προς κατάρρευση της ελληνικής γαλακτοπαραγωγής, καθώς και της ελληνικής βιομηχανίας γάλακτος. Οι Ευρωπαίοι ανταγωνιστές μας, διαθέτοντας πολύ υψηλή παραγωγικότητα και χωρίς τις ποσοστώςεις, είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα κατακλύσουν με γάλα και την ελληνική αγορά. Αν δε, επιμηνυθεί και η ζωή του φρέσκου γάλακτος, όπως ζητούν οι πολυεθνικές βιομηχανίες, τότε η καταστροφή θα είναι ολοσχερής.
- Με την αύξηση της μεταφοράς κονδυλίων από τις άμεσες ενισχύσεις των παραγωγών στην αγροτική ανάπτυξη, θα πληγεί ακόμα περισσότερο το εισόδημα των ελλήνων αγροτών, αφού το ελληνικό δημόσιο δεν έχει διαχειριστεί σωστά τα κονδύλια της αγροτικής ανάπτυξης (χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι χρήματα από την αγροτική ανάπτυξη χρησιμοποιήθηκαν για πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης).

• Κανένα μέτρο σχετικά με τις ενισχύσεις των καπνοπαραγωγών δεν έχει προβλεφθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Αγροτική Ανάπτυξη - Αλέξανδρος Μπαλατζής" 2007-2013.

• Τέλος, μεγάλη επιφύλαξη εκφράζεται κατά πόσον οι Έλληνες αγρότες είναι σε θέση να επενδύσουν σε τομείς όπως η βιοποικιλότητα και η κλιματική αλλαγή, χωρίς την αναγκαία στήριξη και πληροφόρηση.

Οι επιπτώσεις στον ευρωπαϊκό αγροτικό τομέα

Ο Διαγνωστικός Έλεγχος της ΚΑΠ επομένως είναι πρόωρος και προσχηματικός και όπως διαφαίνεται και ενδοτικός προς τους διαπραγματευτές του ΠΟΕ, κυρίως σε ότι αφορά την εσωτερική στήριξη και τις μη εμπορικές πτυχές, δηλαδή τα ευπαθή προϊόντα. Τα ψηφισθέντα μέτρα δεν αντιμετωπίζουν τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί στον ευρωπαϊκό αγροτικό τομέα από την αστάθεια στις αγορές και την όλο και περισσότερο απειλούμενη διατροφική ασφάλεια.

Αγνοούνται, τέλος, οι προτεραιότητες που έχουν συμφωνηθεί από όλους για το μέλλον της ευρωπαϊκής γεωργίας και το ρόλο της στην παγκόσμια αγορά τροφίμων, αλλά και η ανάγκη για πολιτικές επιλογές, ικανές να οδηγήσουν σε μια ΚΑΠ με κοινωνικό και αναπτυξιακό χαρακτήρα. Υπό τις παρούσες συνθήκες απομακρυνόμαστε όλο και περισσότερο από μια ευρωπαϊκή γεωργία που θα συμβάλει στην απασχόληση και την περιφερειακή ανάπτυξη διατηρώντας τον παραγωγικό και κοινωνικό ιστό της υπαίθρου.

ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΥΜΒΑΤΗ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4

Η σχέση της αγροτικής δραστηριότητας με το φυσικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα στενή. Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, πέραν των λοιπών θετικών επιπτώσεων, έχει συμβάλει σημαντικά στη διατήρηση της φυσιογνωμίας της υπαίθρου και του κοινωνικού ιστού μέσω της συγκράτησης του αγροτικού πληθυσμού στην περιφέρεια. Παράλληλα, έχει συντελέσει στη δημιουργία ποικίλων ημιφυσικών οικοτόπων και τοπίων, τα οποία, πέραν της αισθητικής, αποτελούν ενδιαίτημα για την πλούσια πανίδα και χλωρίδα της χώρας μας.

Επιπτώσεις

Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι αγροτικές δραστηριότητες, ιδιαίτερα στην εντατική τους μορφή επέδρασαν αρνητικά στο περιβάλλον. Η εγκατάλειψη των παραδοσιακών πρακτικών καλλιέργειας και ιδίως η εντατική χρήση λιπασμάτων και παρασιτοκτόνων, οι αδόκιμες πρακτικές άρδευσης και γενικά η υπερεκμετάλλευση των εδαφικών και υδατικών πόρων θέτουν σε κίνδυνο τα φυσικά οικοσυστήματα καθώς προκαλούν:

- ρύπανση των υπόγειων νερών και ευτροφισμό των λιμνών και των κλειστών θαλασσών από λιπάσματα,
- συσσώρευση τοξικών ουσιών στις τροφικές αλυσίδες από φυτοφάρμακα,
- διαταραχή των βιογεωχημικών κύκλων (αζώτου, φωσφόρου),
- αποστράγγιση υγροτόπων, υπεράντληση/υφαλμύρωση υπόγειων νερών και μείωση επιφανειακών νερών,
- αλλοίωση/εξάντληση των εδαφών και
- πιέσεις σε διάφορα είδη χλωρίδας/πανίδας.

Προτάσεις

Η απουσία μέχρι σήμερα ολοκληρωμένης αγροτικής πολιτικής με ρεαλιστικές προοπτικές οδηγεί την αγροτική δραστηριότητα σε επιλογές, οικονομικά και περιβαλλοντικά, προβληματικές. Όπως έχει τονίσει η ΟΚΕ, η διατήρηση του φυσικού τοπίου και η αυστηρή προστασία των πιο ευαίσθητων περιοχών δεν εμποδίζει την αγροτική

δραστηριότητα, αλλά αντίθετα ευνοεί τις πιο ποιοτικές διαστάσεις της. Η αειφόρος και ήπια ανάπτυξη είναι δυνατή στην ύπαιθρο, ειδικότερα σε τμήματα του χώρου, όπου επιβάλλονται μέτρα προστασίας για την διατήρηση διαφόρων αξιόλογων φυσικών πόρων, όπως για παράδειγμα οι περιοχές Natura.

Με βασική επιδίωξη την άμβλυση των πιέσεων που εξακολουθεί να δέχεται το περιβάλλον από τη γεωργική δραστηριότητα αλλά και την ικανοποίηση της κοινωνίας για προστασία και βελτίωση της περιβαλλοντικής κληρονομιάς κρίνεται απαραίτητη η άμεση θέσπιση γεωργο-περιβαλλοντικών μέτρων-ενισχύσεων για την:

- προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών του πόρων,
- διατήρηση της βιοποικιλότητας, ιδίως των γενετικών πόρων,
- διατήρηση του γεωργικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του.

Θέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μέσω και της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), καθώς και με πολλές σχετικές Οδηγίες, επιβάλλει αυξημένη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος επιδιώκοντας την καλύτερη ποιότητα των τροφίμων και του φυσικού τοπίου για τους πολίτες της. Στην κατεύθυνση αυτή κινείται ο πρώτος πυλώνας της ΚΑΠ, μέσω των μέτρων της πολλαπλής συμμόρφωσης (υποχρεωτικοί κανόνες που εφαρμόζονται απ' όλες τις εκμεταλλεύσεις), της διαφοροποίησης (αύξηση των διαθέσιμων πιστώσεων), και της ενιαίας ενίσχυσης (αποσύνδεση των ενισχύσεων από την παραγωγή).

Ε.Π. "Α.Α.-Αλ. Μπαλατζής" 2007-2013

Σε εθνικό επίπεδο, στο Ε.Π. "Α.Α.-Αλ. Μπαλατζής" 2007-2013 έχουν ενταχθεί και πρόκειται να υλοποιηθούν γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα για την:

1. Προώθηση πρακτικών παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον (βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία, εκτατικοποίηση κτηνοτροφίας).

2. Προστασία των υδατικών πόρων (δράσεις προστασίας των ευαίσθητων στα νιτρικά περιούχων και των υδροτοπικών συστημάτων, καθώς και ολοκληρωμένης διαχείρισης στην παραγωγή βάμβακος).

3. Διατήρηση της βιοποικιλότητας (δράσεις για την διατήρηση απειλούμενων αυτόχθονων φυλών αγροτικών ζώων και εκτατικών καλλιεργειών που κινδυνεύουν από γενετική διάβρωση, για την προώθηση γεωργικών πρακτικών προστασίας της άγριας ζωής, για τη διατήρηση γενετικών πόρων στη κτηνοτροφία, για την προστασία του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου και για την μακροχρόνια παύση της εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών).

4. Προστασία του αγροτικού τοπίου που διαμόρφωσε η γεωργική δραστηριότητα (δράσεις προστασίας του παραδοσιακού Ελαιώνα Αμφισσας και διατήρησης της αμπελοκομικής πρακτικής στον αμπελώνα Ν.Θήρας).

Στο πλαίσιο των παραπάνω γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων δεν προβλέπονται ειδικές δράσεις που να εξυπηρετούν το στόχο της άμβλυσης των κλιματικών αλλαγών. Η προτεραιότητα αυτή όμως εξυπηρετείται κυρίως από τα μέτρα της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας των δασών, ενώ το σύνολο των δράσεων των γεωργοπεριβαλλοντικών ενισχύσεων συμβάλλει στη βελτίωση του ισοζυγίου των αερίων του θερμοκηπίου.

Η ΟΚΕ θεωρεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε τα προαναφερόμενα μέτρα να συμβάλλουν στη διατήρηση του περιβάλλοντος της υπαίθρου, καθώς και στην ενίσχυση της αειφόρου αγροτικής ανάπτυξης, είναι η σωστή εφαρμογή τους, η αποφυγή παρεκκλίσεων και η ενίσχυση της χρηματοδότησης για τους αγρότες που επιλέγουν μεθόδους παραγωγής φιλικές προς το περιβάλλον.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΓΡΟΤΕΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Πολλές περιοχές του πλανήτη βρίσκονται ήδη αντιμέτωπες με τις δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος και της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας της γης. Προβλήματα στη διαθεσιμότητα και την επάρκεια των υδατικών πόρων, καθώς και ακραία καιρικά φαινόμενα (καταιγίδες, πλημμύρες, ξηρασίες, δασικές πυρκαγιές και κατολισθήσεις) έχουν μεταβάλλει τη γονιμότητα των καλλιεργήσιμων εδαφών και έχουν συντελέσει στη διαφοροποίηση των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας. Οι συνέπειες των μεταβολών αυτών για την ελληνική γεωργία και κτηνοτροφία θα είναι

σοβαρές και δεν θα αργήσουν να εμφανιστούν, εφόσον επαληθευτούν έστω και τα ηπιότερα σενάρια για την εξέλιξη των κλιματικών αλλαγών που καταρτίζουν οι αρμόδιοι επιστημονικοί φορείς παγκοσμίως.

Σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις στην ευρύτερη περιοχή της χώρας θα περιορισθούν οι βροχοπτώσεις σε ποσοστό 20%, ενώ υπολογίζεται ότι περίπου το 1/3 του εδάφους εμφανίζει υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης. Η ξηρασία αναμένεται να έχει ως συνέπειες σημαντικές απώλειες στο γεωργικό και κτηνοτροφικό εισόδημα, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.

Βλ. Γνώμη Πρωτοβουλίας της Ο.Κ.Ε. αρ. 193 "Περιβάλλον - Προστασία της Φύσης", Ιανουάριος 2008.

5

Οι δραστηριότητες της πρωτογενούς παραγωγής δεν είναι άμοιρες ευθυνών για τις αρνητικές εξελίξεις στο φυσικό περιβάλλον το οποίο δέχεται μεγάλες πιέσεις από την εντατική γεωργία και κτηνοτροφία. Οι εντατικές καλλιέργειες για παράδειγμα διευρύνουν το έλλειμμα του ισοζυγίου υδάτων, καθώς υπολογίζεται ότι η γεωργία απορροφά το 85% των υδατικών πόρων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), που προϋποθέτει την εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για το Νερό, επιβάλλει αυξημένη προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και κατ' επέκταση ορθολογική χρήση των υδατικών πόρων.

Η Ελλάδα για να προλάβει τις συνέπειες των κλιματικών αλλαγών στον αγροτικό τομέα θα πρέπει έγκαιρα να εκπονήσει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο παρεμβάσεων, καθώς υπάρχουν ακόμα δυνατότητες για μια παραγωγική δραστηριότητα στον πρωτογενή τομέα εναρμονισμένη με τις λειτουργίες του φυσικού περιβάλλοντος και τα αποθέματα των υδατικών πόρων.

Η απουσία μέχρι σήμερα ολοκληρωμένης πολιτικής για τη διαχείριση των υδατικών πόρων έχει συσσωρεύσει προβλήματα και αδιέξοδα σε πολλές περιοχές της χώρας, κυρίως τις πιο ευάλωτες από την άποψη του υδατικού ισοζυγίου όπως τα νησιά, οι παράκτιοι υγρότοποι και υδροφορείς, καθώς και οι περιοχές μεγάλης αστικής, τουριστικής και αγροτικής ανάπτυξης.

Καθώς είναι αδύνατον να υπάρξει γεωργία, τουλάχιστον όπως τη γνωρίζουμε σήμερα στη χώρα μας, χωρίς νερό, χρειάζεται να ληφθούν άμεσα όλα τα απαραίτητα μέτρα που όχι μόνο θα περιορίσουν τις συνέπειες, αλλά και θα τις προλαμβάνουν, εξασφαλίζοντας μακροπρόθεσμα το αναγκαίο υδατικό απόθεμα.

Προτάσεις της Ο.Κ.Ε.

1. Η μείωση της σπατάλης του νερού στην ελληνική γεωργία μέσα από:

α) ένα πολυετές πρόγραμμα με τις αναγκαίες επενδύσεις υποδομής σε αρδευτικά δίκτυα και κλειστά κυκλώματα αγωγών, καθώς και τις αναγκαίες επιδοτήσεις στους παραγωγούς για την προμήθεια συστημάτων ελεγχόμενης άρδευσης,

β) την συστηματική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αγροτών για την ανάγκη εξοικονόμησης και τη σωστή διαχείριση και νερού,

γ) την εκπαίδευση των αγροτών στα νέα συστήματα ελεγχόμενης άρδευσης καθώς και στον υπολογισμό των αναγκών σε νερό των διαφόρων καλλιεργειών,

δ) την αντικατάσταση των ιδιαίτερα απαιτητικών σε νερό καλλιεργειών από άλλες που δεν απαιτούν μεγάλες ποσότητες.

2. Η αξιοποίηση του νερού των βροχοπτώσεων και χιονοπτώσεων μέσα από έργα που μειώνουν στο ελάχιστο τις ποσότητες νερού που χάνονται, συγκρατώντας το στο μέγιστο βαθμό στις ορεινές περιοχές και διοχετεύοντάς το σε τεχνικές δεξαμενές.

3. Η προστασία των δασικών εκτάσεων μέσω:

α) της ενίσχυσης της δασικής υπηρεσίας με ανθρώπινο δυναμικό και τεχνικά μέσα,

β) του κατάλληλου εξοπλισμού της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας,

γ) της θεσμοθέτησης ενιαίας ευθύνης (πρόληψη και καταστολή) για την πυροπροστασία,

δ) της σύνταξης Δασολογίου και

ε) του ελέγχου της ελεύθερης βοσκής.

4. Η προστασία των αγροτών απέναντι στα ακραία καιρικά φαινόμενα μέσω:

α) της αναμόρφωσης του νομοθετικού πλαισίου των γεωργικών ασφαλίσεων και

β) της αποτροπής της χρεοκοπίας του ΕΛΓΑ, που πρέπει να σταματήσει να καλύπτει δαπάνες με διαφορετικά κριτήρια από περιοχή σε περιοχή για την ίδια καταστροφή, ενώ το Δημόσιο πρέπει να αναλάβει με επάρκεια τις υποχρεώσεις του.

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ: Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΚΡΙΒΕΙΑ

Η όξυνση της ακρίβειας και του πληθωρισμού στη χώρα μας σε επίπεδα υψηλότερα από τον μέσο όρο της Ε.Ε. σχετίζεται άμεσα, όπως έχει σημειώσει η Ο.Κ.Ε., με τα πάγια αλλά και επιδεινούμενα ενδογενή διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και συγκεκριμένα με τον τρόπο λειτουργίας της εγχώριας αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών.

Η βελτίωση του δικτύου διάθεσης των αγροτικών προϊόντων αποτελεί βασική πρόταση για την

αντιμετώπιση των φαινομένων κερδοσκοπίας που εντείνουν το πρόβλημα της ακρίβειας και πλήττουν το οικογενειακό εισόδημα. Η ενίσχυση της λειτουργίας των αγροτικών συνεταιρισμών θα συνεισφέρει σημαντικά στην αποτελεσματική διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και την τροφοδοσία της αγοράς με κανονική ροή και χωρίς αδικαιολόγητες επιβαρύνσεις τιμών.

Μέχρι σήμερα, η προσπάθεια των αγροτικών συνεταιρισμών και ενώσεων να εμπλακούν ενεργά στη

συλλογή, τυποποίηση και εμπορία των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, παρά τις μεμονωμένες επιτυχημένες προσπάθειες, δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η συντονισμένη επίθεση ομάδων συμφερόντων σε βάρος των συνεταιρισμών και η έλλειψη επαρκών κεφαλαίων για επενδύσεις και κεφάλαιο κίνησης ήταν οι κυριότερες αιτίες που οδήγησαν σε αποτυχία πολλές συνεταιριστικές επιχειρηματικές κινήσεις.

Υφιστάμενη κατάσταση

Η αποδυνάμωση των επιχειρηματικών προσπαθειών των συνεταιρισμών οδήγησε στην κυριαρχία των εμπόρων στην αγορά αγροτικών προϊόντων, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη, σε πολλές περιπτώσεις, πρακτικών συντονισμένης λειτουργίας, τη νόθευση του ανταγωνισμού και τη δημιουργία συνθηκών καρτέλ στη διακίνηση. Υπάρχουν αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα, όπου οι χονδρέμποροι, ελέγχοντας απόλυτα την αγορά, υιοθετούν ολιγοπωλιακές στρατηγικές μεγιστοποίησης του κέρδους τους και έχοντας τη δυνατότητα εισαγωγών πιέζουν για μειωμένες τιμές, οι οποίες δεν καλύπτουν ούτε το κόστος παραγωγής. Από την κατάσταση αυτή ο καταναλωτής επιβαρύνεται υπέρμετρα, καθώς, όπως αποδεικνύεται από έρευνα της ΠΑΣΕΓΕΣ, η τελική τιμή πώλησης μπορεί να είναι έως και οκταπλάσια από αυτήν που εισπράττει ο παραγωγός αγρότης-κτηνοτρόφος.

Ακόμα δυσμενέστερες είναι οι συνθήκες στην αγορά γάλακτος. Οι γαλακτοπαραγωγοί έχουν ελάχιστα περιθώρια ελευθερίας για τη διάθεση του προϊόντος τους και υποχρεώνονται να αποδεχθούν όποια τιμή και αν τους προτείνει η γαλακτοβιομηχανία με την οποία συνεργάζονται, εξαιτίας των ολιγοπωλιακών συνθηκών που επικρατούν στην αγορά.

Τέλος, αποτέλεσμα της προβληματικής λειτουργίας του συστήματος διακίνησης των αγροτικών προϊόντων είναι και οι συχνές, το τελευταίο διάστημα, "ελληνοποιήσεις" εισαγομένων προϊόντων, τα οποία πωλούνται στην ίδια τιμή με τα ελληνικά, αυξάνοντας ακόμη περισσότερο τα κέρδη των μεσαζόντων και μη διασφαλίζοντας την υγιεινή και ασφάλεια του τελικού καταναλωτή.

Προτάσεις

Σύμφωνα με την Ο.Κ.Ε. η επίλυση των προαναφερόμενων προβλημάτων, που χαρακτηρίζουν το κύκλωμα διάθεσης και διακίνησης των αγροτικών προϊόντων, περνά μέσα από την ανάπτυξη, σε υγιή βάση, των αγροτικών συνεταιρισμών. Ένα ισχυρό αγροτοσυνεταιριστικό κίνημα αναμφίβολα, εκτός από την αύξηση του αγροτικού εισοδήματος, θα συμβάλει στη

διαμόρφωση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων, μειώνοντας τις τιμές και διασφαλίζοντας την ποιότητά τους. Απαιτείται, επομένως, η υιοθέτηση μίας ολοκληρωμένης πολιτικής στήριξης του αγροτοσυνεταιριστικού κινήματος και της επιχειρηματικής του δραστηριοποίησης. Αναγκαία προϋπόθεση για να μπορέσουν να αποκτήσουν υγιή επιχειρηματική δραστηριότητα οι συνεταιρισμοί είναι να υπάρχουν οι αναγκαίοι πόροι που θα τους στηρίξουν και θα χρηματοδοτήσουν τις αναγκαίες επενδύσεις. Συγκεκριμένα προτείνεται:

- Η χρηματοδότηση των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων για την απορρόφηση των προϊόντων που παραμένουν αδιάθετα.

- Η προώθηση των επενδύσεων στον αγροτικό χώρο χωρίς καμία περικοπή στο νέο Ε.Π. "Α.Α.-Αλ.Μπαλατζής" 2007-2013.

- Η κατά προτεραιότητα ένταξη στα χρηματοδοτικά προγράμματα των επενδύσεων σε υποδομές των συνεταιρισμών.

- Η δημιουργία Ταμείου Εγγυοδοσίας για τις μικρομεσαίες αγροτικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις, προκειμένου να παρέχονται εγγυήσεις και αντεγγυήσεις με ευνοϊκούς όρους.

- Η ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων οφειλών των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων προς το Δημόσιο, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στην πληρωμή τους.

- Ικανοποιητικά κίνητρα, τα οποία θα ωθήσουν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς να συγχωνευθούν. Μόνο οικονομικά ισχυροί Συνεταιρισμοί μπορούν να παρέμβουν στην αγορά, προς όφελος των καταναλωτών και των παραγωγών.

- Η στήριξη των αγροτικών συνεταιρισμών προκειμένου να εισέλθουν με καταστήματα στις κεντρικές λαχαναγορές και να ενισχυθεί ο παρεμβατικός τους ρόλος.

- Η οικονομική ενίσχυση των αγροτικών συνεταιριστικών οργανώσεων για προσλήψεις εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο θα τους παρέχει την στήριξη που χρειάζονται.

Παράλληλα με τα προαναφερόμενα θα πρέπει να υπάρξει ωριμότητα από τους συνεταιρισμούς και ένα πιο αποτελεσματικό πλαίσιο διαχείρισης. Συγκεκριμένα προτείνεται ο διαχωρισμός του ρόλου των Διοικητικών Συμβουλίων από το ρόλο των Διευθυντών-manager και εμπορικών υπευθύνων οι οποίοι βέβαια θα πρέπει να είναι στελέχη με γνώση της αγοράς και των κανόνων του εμπορίου.

Στις περιπτώσεις που ξεπεράσθηκαν οι δυσκολίες δημιουργήθηκαν υγιείς και κερδοφόρες συνεταιριστικές αγροτικές επιχειρήσεις, οι οποίες παρεμβαίνουν δυναμικά στον τομέα της μεταποίησης και εμπορίας, προσφέροντας ποιοτικά προϊόντα στους καταναλωτές και ικανοποιητικές τιμές στους παραγωγούς.